

OIKEUSMINISTERIÖ
KIELIASIAIN NEUVOTTELUKUNTA
Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

SUOSITUS
24.1.2011

OM 1/58/2011

Oikeusministeriö

01.02.2011

Ministeriöille

Oikeusministeriön tehtävänä on seurata kielilain soveltamista sekä muun muassa antaa suosituksia kielilainsäädäntöön liittyvissä kysymyksissä. Tässä tehtävässä kieliasian neuvottelukunta avustaa oikeusministeriötä. Sekä ministeriö että neuvottelukunta ovat huolissaan siitä, että etenkin ruotsinkielentaitoisten virkamiesten puute heikentää viranomaisten mahdollisuuksia noudattaa kielilainsäädäntöä. On tärkeää että viranomaisten työhönotossa jatkossa otetaan riittävässä määrin huomioon hakijoiden ruotsin kielen taito.

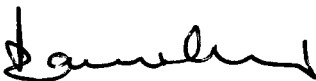
Vuonna 2009 eduskunnalle annetussa kielilainsäädännön soveltamista koskevassa kertomuksessaan valtioneuvosto esitti, että viranomaisten ja tuomioistuinten tulee erityisesti henkilöstöpolitiikassaan kehittää työhönotossa käytettäviä menettelymalleja, joilla varmistutaan henkilöstöä palvelukseen otettaessa sen riittävästä kielitaidosta.

Oikeusministeriö on kieliasian neuvottelukunnan avustuksella valmistellut oheisen suosituksen, *Kielitaito ministeriöiden työhönotossa – säännöksiä ja työhönottoon liittyvä tarkistuslista*, kielilainsäädännön täytäntöönpanon tueksi valtion keskushallinnossa. Suositukseen on koottu työhönottoon liittyvät keskeisimmät kielilainsäädännön säännökset sekä listattu käytännön työhönottotilanteissa huomioitavia kielitaitoon liittyviä määräyksiä ja muita tärkeitä seikkoja.

Toivomme, että suosituksesta on hyötyä ministeriöille, niin johdolle kuin käytännön työhönotosta vastaaville henkilöillekin. Suositusta voi lisäksi hyödyntää kielilainsäädännön noudattamisen valvonnassa ministeriön hallinnonalalla.

Tiina Astola
kansliapäällikkö

Rauno Saari
kieliasian neuvottelukunnan puheenjohtaja

LIITE: Kielitaito ministeriöiden työhönotossa – säännöksiä ja työhönottoon liittyvä tarkistuslista

Kielitaito ministeriöiden työhönotossa – säännöksiä ja työhönottoon liittyvä tarkistuslista

1 Säännöksiä liittyen työhönottoon

Kielilaki (423/2003)

10 § Oikeus käyttää suomea ja ruotsia viranomaisissa

Valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Yksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa käytetään kunnan kieltä, jollei viranomaisen pyynnöstä toisin päätä tai jollei muualla laissa toisin säädetä. Jokaisella on kuitenkin oikeus käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään viranomaisen aloitteesta vireille tulevassa asiassa, joka välittömästi kohdistuu hänen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee viranomaisen hänelle asettamaa velvoitetta.

23 § Viranomaisen velvollisuus toteuttaa kielellisiä oikeuksia

Viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä.

Kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä.

Kaksikielisen viranomaisen tulee yhteydenotoissaan yksityishenkilöihin ja oikeushenkilöihin käyttää näiden kieltä, suomea tai ruotsia, jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä, taikka molempia.

Laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003).

3 § Kielitaidosta varmistautuminen palvelukseen otettaessa

Virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa on varmistauduttava siitä, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito.

4 § Kielitaitoa koskevista vaatimuksista ilmoittaminen

Hakuilmoituksessa, on mainittava mahdollisista kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista sekä työtehtävien edellyttämästä taikka palvelukseen otettaessa eduksi luettavasta kielitaidosta

5 § Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten asettaminen

Valtion viranomaisten henkilöstölle voidaan asettaa kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia vain lailla taikka lain nojalla valtioneuvoston tai asianomaisen ministeriön asetuksella. Suomen ja ruotsin kielten taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on aina säädettävä, jos henkilöstön tehtäviin kuuluu yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Jos lailla tai lain nojalla ei säädetä kunnallisten viranomaisten henkilöstön kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, niitä voidaan asettaa kuntalain (365/1995) mukaisessa järjestyksessä.

Jos lailla tai lain nojalla ei säädetä itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten henkilöstön kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, laitokset voivat vahvistaa niitä.

6 § Valtion henkilöstön suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksista 1 momentissa säädetyistä suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos työtehtävät sitä edellyttävät tai jos eri kielten käyttämistä edellyttävien työtehtävien jako viranomaisessa sen sallii taikka vaatimuksista poikkeamiselle on muita erityisen painavia syitä.

-----

2 Työtehtävän edellyttämän kielitaidon tarkistuslista

Viranomaisille, kuten ministeriöillä on nimenomainen velvollisuus varmistua siitä, että työhön valitulla on työtehtävän edellyttämä kielitaito, eli

säädettyjen kelpoisuusvaatimusten mukainen kielitaito,
tosiasiallisesti työtehtävässä edellyttämä kielitaito ja/tai
eduksi luettava kielitaito.

Kielitaito kelpoisuusvaatimuksena

- kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia voi asettaa lailla tai lain nojalla valtioneuvoston tai ministeriön asetuksella
- kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on mainittava hakuilmoituksessa
- kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten täytyminen osoitetaan todistuksilla
- muodollisia todistuksia ei voi korvata esimerkiksi hakijan omalla ilmoituksella kielitaidosta
- vaadittua kielitaitoa voi osoittaa hakuajan päätyttyä, jos tämä ei viivytä asian käsittelyä
- kelpoisuusvaatimukset ovat nimitystilanteissa sitovia

Muista myös että

- kielitaidon varmistaminen pelkällä tutkinto- tai kielitodistuksella ei aina vastaa lain tarkoittamaa kielitaidon varmistusta
- todellinen kielitaito selviää käytännössä esimerkiksi haastatteleamalla työnhakijoita vaadittavilla kielillä ja/tai käännoštehtävällä
- kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia voidaan painavista syistä säätää valtioneuvoston asetuksella, kielten osaamistason osalta, myös poikkeavasti perussäännöstä. Esimerkiksi niin, että vaaditaan erinomaista ruotsin kielen taitoa ja hyvää suomen kielen taitoa ruotsinkielisestä tiedottamisesta vastaavalta virkamieheltä
- valtioneuvosto voi hakemuksesta myöntää erivapauden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista

Tosiasiallisesti työtehtävässä edellyttämä kielitaito

- ennen viran haettavaksi julistamista on hyvä selvittää, minkä kielten taitoa ja millä tasolla tehtävässä määrättyä kielitaitoa käytännössä edellytetään – räätälöity tehtävänkuva
- hakuilmoituksessa on lain mukaan ilmoitettava myös työtehtävien edellyttämästä suomen tai ruotsin kielen taidosta (Heli-järjestelmässä kohdassa *Työssä tarvittava kielitaito, muu kuin kelpoisuusvaatimuksena säädetty kielitaito.*)
- edellyttämä kielitaito voidaan osoittaa kielitodistusten lisäksi esimerkiksi työhaastattelun yhteydessä järjestettävällä keskustelulla ko. kielillä
- varsinkin palvelutehtävissä on tärkeää edellyttää määrättyä kielitaitoa, usein tarvitaan esim. suullista kielitaitoa

Eduksi luettava kielitaito

- kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten ja käytännössä edellytetyn kielitaidon lisäksi on ennen viran haettavaksi julistamista selvitettävä, minkä kielten taito luetaan eduksi hakijalle.
- eduksi luettava kielitaito on meriitti, jolla on merkitystä hakijoiden harkinnassa, mutta se ei kelpoisuusvaatimuksen tavoin ole edellytys virkaan nimittämiseksi.
- eduksi luettava kielitaito voi suomen ja ruotsin kielen lisäksi koskea muiden kielten taitoa.
- eduksi luettava kielitaito tulee hakuilmoituksessa ilmaista mahdollisimman täsmällisesti, jotta hakijalle selviää ilmoituksesta, minkä kielen taito luetaan eduksi.
- eduksi luettava kielitaito voidaan osoittaa esimerkiksi kielitodistuksella tai työhaastattelun yhteydessä järjestettävällä keskustelulla ko. kielillä.